

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

MATERIALE ȘI CERCETĂRI ARHEOLOGICE

SERIE NOUĂ
NR. XXI, 2025

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Colegiul de redacție

Dr. **STEFAN ALEXANDROV** (National Institute of Archaeology and Museum, Sofia), Dr. **SANDA BALESCU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire, CNRS, France), Dr. **CONSTANTIN BĂJENARU** (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța), Dr. **RADU BĂJENARU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București), Dr. **LUMINIȚA BEJENARU** (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași; Centrul de Antropologie „Olga Necrasov” al Academiei Române - Filiala Iași), Prof. Dr. **CLIVE BONSALL** (University of Edinburgh, U.K.), Prof. Dr. **NIKOLAUS BOROFFKA** (Deutsches Archäologisches Institut – Eurasien Abteilung, Berlin, Germany), Dr. **PIERRE DUPONT** (Université de Lyon, CNRS, France), Dr. **UWE FIEDLER** (Berlin, Germany), Dr. **RADU HARHOIU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București), Dr. **DOMINIC MOREAU** (Université de Lille, Centre de recherche HALMA-UMR 8164, France), Dr. **CORIOLAN OPREANU** (Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca), Prof. Dr. **ANNIE RENOUX** (Université du Maine, Le Mans), Dr. **ALEXANDER RUBEL** (Institutul de Arheologie, Iași), Dr. **VIORICA RUSU-BOLINDEȚ** (Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca), Dr. **ANGELA SIMALCSIK** (Centrul de Antropologie „Olga Necrasov” al Academiei Române – Filiala Iași), Academician **VICTOR SPINEI** (Institutul de Arheologie, Iași), Prof. Dr. **ERIK TRINKAUS** (Department of Anthropology, Washington University), Prof. Dr. **ALAIN TUFFREAU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire, CNRS, France)

Comitetul de redacție

ROXANA DOBRESU – redactor-șef
ADRIAN IONIȚĂ – redactor-șef adjunct

IRINA ACHIM, ADINA BORONEANȚ, MIRCEA DABÎCA, ADRIAN DOBOȘ, RADU-ALEXANDRU DRAGOMAN, ANDREI MĂGUREANU, LIANA OȚA, ADRIANA PANAITE, DANIEL SPÂNU, VLAD VINTILĂ ZIRRA – membri

DANA COSTIN, MĂDĂLINA MIHĂILĂ – secretare de redacție

OFELIA COȘMAN, SILVIU ILIUȚĂ – prelucrare ilustrație și tehnoredactare
PIERRE DUPONT (limba franceză), **ROXANA DOBRESU** (limba franceză), **CLIVE BONSALL** (limba engleză), **ADINA BORONEANȚ** (limba engleză) – consultanți limbi străine
ROMEO CÎRJAN – design copertă

www.mcajournal.ro

Orice corespondență se va trimite Comitetului de redacție pe adresa: Str. Henri Coandă nr. 11, 010667 București, tel./fax 4021 212 88 62 și iab.redactie@gmail.ro.

**Toate lucrările publicate în revista *Materiale și Cercetări Arheologice* sunt recenzate de specialiști în domeniu.
(peer-reviewed journal)**

**Revista *Materiale și Cercetări Arheologice* este indexată în următoarele baze de date:
Persée, Copernicus, ERIH PLUS, Scopus, CEEOL, EBSCO și DOAJ.**

Redactori Editura Academiei Române: **ADRIAN MIRCEA DOBRE**
Tehnoredactor Editura Academiei Române: **MARIANA MOCANU**

Revista se poate procura contracost la sediul EDITURII ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711, București, România; tel. 4021-318 8146, 4021-318 8106, Fax 4021-318 2444, e-mail: edacad@ear.ro, periodice@ear.ro

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P.O. Box 77-19, București, România, Tel./Fax: 4021-610 6765, 4021-210 6787, Tel.: 0311 044 668, e-mail: office@orionpress.ro.

S.C.MANPRESS DISTRIBUTION S.R.L., Piața Presei Libere nr. 1, Corp B, Etaj 3, Cam. 301-302, sector 1, București, România, tel./fax: 4021-314 6339, e-mail: abonamente@manpres.ro, office@manpres.ro, www.romanianjournals.com.

DEREX COM S.R.L., e-mail: derec_com@yahoo.com.

SUMAR / SOMMAIRE / CONTENTS

PALEOLITIC / PALÉOLITHIQUE / PALAEO LITHIC

Adrian DOBOȘ	
Scurta viață fericită a lui <i>Australanthropus olteniensis</i>	5
The short happy life of <i>Australanthropus olteniensis</i>	

ENEOLITIC / ÉNÉOLITHIQUE / ENEOLITHIC

Raluca KOGĂLNICEANU	
A rhomboidal clay plate from Iepurești – <i>La Islaz</i> (Giurgiu County)	11
Adela KOVÁCS, Constantin APARASCHIVEI	
Vessels with zoomorphic painted decoration in the collections of the Botoșani County Museum	19

EPOCA BRONZULUI / L'ÂGE DU BRONZE / BRONZE AGE

Monica MĂRGĂRIT, Pavel MIREA	
Patinele din os: analiza comparativă a unor piese arheologice și etnografice	57
Bone skates: a comparative study of archaeological and ethnographical artefacts	
Alin FRÎNCULEASA, Octav NEGREA, Eduard GHINEA	
Tumuli preistorici cercetați în anul 2024 în localitatea Păulești (jud. Prahova)	69
Prehistoric burial mounds investigated in 2024 in Păulești (Prahova County)	
Gabriel VASILE	
Înmormântări tumulare pre-Yamnaya – Yamnaya recent descoperite în Câmpia Română, la Păulești (jud. Prahova). Analiză antropologică	97
Recently investigated pre-Yamnaya – Yamnaya mound burials from Păulești (Prahova County) in the Romanian Plain. An anthropological study	

EPOCA FIERULUI / L'ÂGE DU FER / IRON AGE

Dragoș MĂNDESCU, † Florin MOȚEI	
Între lumi și între epoci. Mormântul unui călăreț războinic în sud-estul Transilvaniei	107
Between worlds and between ages. A raider burial in south-eastern Transylvania	
Daniel SPĂNU	
About the sinuous fibulae (<i>Geschweifte fibeln</i>) in Romania	123

EPOCA GREACĂ / ÉPOQUE GRECQUE / GREEK PERIOD

Pierre DUPONT, Alexandre BARALIS, Alexey GOTSEV, Emil NANKOV, Vyara PETROVA, Tsvetelina SLAVKOVA	
The assumed "Pistiros" <i>emporion</i> . Preliminary inquiries about its trade purveyors	133
Ergün LAFLI, Maurizio BUORA, Fatih Hakan KAYA	
Hellenistic fibulae and pottery in Eastern Galatia	141

EPOCA ROMANĂ / ÉPOQUE ROMAINE / ROMAN PERIOD

Alev ÇETİNGÖZ	
Ancient Greek, Roman and Byzantine glass works from Cilicia	157
Yavuz YEĞİN	
A ring with a gemstone depicting Hermaphrodite from the Balgat tomb in Ankara.....	169
Işık ADAK ADIBELLI, Erkan ALKAÇ	
Certain amphora groups from the Roman Baths and the Olive Market of Tarsus: Sinope, Shelov Type D and Zeest 80	175
Theodor ISVORANU	
Monede din perioada romană provenite din vechile săpături arheologice de la Romula	183
Roman coins from the early archaeological excavations at Romula	
Bianca-Elena GRIGORAŞ, Adriana PANAIT	
Cooking wares from Tropaeum Traiani.....	197

EPOCA MIGRAȚIILOR / ÉPOQUE DES MIGRATIONS / MIGRATION PERIOD

Silviu ENE, Talida RADU, Alin DIACONU, Ștefan MARIȘ	
Descoperiri arheologice pe traseul autostrăzii A7 Ploiești–Buzău. Cercetarea preventivă a sitului Conduratu 1 (km 19+350 – 20+750). Campania 2022–2023.....	239
Archaeological investigations on the A7 Motorway (Ploiești–Buzău): preventive research at Conduratu Site 1 (km 19+350 – 20+750), 2022–2023 season.	
Erwin GÁLL, Réka FÜLOP, Szabolcz NAGY	
From the Central Region towards the peripheries. A chronological analysis of a prestige good – the mount ornamented sabretache	291
Tiberiu VASILESCU, Dorin SÂRBU, Erwin GÁLL, Gabriel VASILE	
Nomazi și nomadism în Câmpia Română? Mormintele din secolele X–XII de la Cioceni – <i>tumul</i> , jud. Prahova	315
Nomads and nomadism in the Romanian Plain? The 10 th –12 th burials of Cioceni – <i>Burial Mound</i> (Prahova County)	

EPOCA MEDIEVALĂ / ÉPOQUE MÉDIÉVALE / MIDDLE AGES

Adrian IONIȚĂ	
Date noi despre cetatea Poenari (jud. Argeș).....	341
New data on the Poenari fortress (Argeș County)	
David BACIU	
Notă asupra materialului faunistic de la Cetatea Poenari	363
Note on the faunal assemblage from the Poenari Fortress	
Daniela MARCU ISTRATE, Gabriel IZDRĂILĂ, Sebastian DOBROTĂ	
Cetatea Făgăraș – cercetări arheologice pe latura de sud-est a incintei exterioare (clădirea corpului de gardă)	367
Făgăraș Fortress – Archaeological research in the south-eastern area of the outer ward (the guardhouse)	

RECENZII / COMPTES RENDUS / BOOK REVIEWS

Radosław Liwoch, Małgorzata Wawer, Dakowie nad górnym Dniestrem. Eponimiczne cmentarzysko kultury Lipickiej w Lipicy Górnej (Ukraina)/The Dacians on the Upper Dniester. The eponymic cemetery of the Lipitsa Culture in Verhna Lipica (Ukraine), Tom XIV, seria Biblioteca Muzeului de Arheologie din Cracovia, Cracovia, 2024, 402 pagini, 163 figuri, ISBN: 978–83–911543–4–2 (seria), ISBN: 978–83–956157–9–5 (tom), (Mihai Purici)	419
Ioan Marian Țiplic, Putere și religie în Transilvania, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2024, 424 pagini, ISBN: 978-606-020-860-0 (Raluca Postolea)	420
Abrevieri / Abréviations / Abbreviations.....	425

MONEDE DIN PERIOADA ROMANĂ PROVENITE DIN VECHILE SĂPĂTURI ARHEOLOGICE DE LA ROMULA

Theodor ISVORANU

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România; e-mail: theodor.isvoranu@gmail.com

Keywords: Romula, Dacia Malvensis, archaeological excavations, central fortification, Roman coins, provincial coins

Abstract: In this article we present a batch of 58 coins (56 identified) from the Roman Empire period, discovered during the first two decades (1965–1985) of systematic research at the site of Romula, the capital of Dacia Malvensis. Except for a nummus from the 4th century, the coins belong to the Principate era. Most of them were discovered during archaeological excavations in the central fortification, and 12 (Roman asses and Greek assaria) were discovered in a funerary context, in the necropolises to the north and southeast of the settlement. Almost half of the coins were seriously affected by burning, with the flan partially melted and sometimes covered by various organic or mineral deposits. Apart from those that suffered the effects of the fires, those found in cremation graves were, very likely, burned together with the bodies of the deceased. As for the structure of the batch, the imperial coins, among which the denarii are the most numerous, far exceed, in number and value, the provincial coins, the latter usually serving to facilitate small transactions, as funeral offerings, etc. The issues date chronologically from the reign of Vespasian to that of Philip I. The best documented is the period of the Antonines, but from the point of view of the ratio between the number of coins entering the city market and the number of years, the most prolific period is 235–249, the last years of prosperity before the destruction caused by the “Scythian War”. As numismatic rarities, we mention, in particular, the coin from Tabae, Caria (Trajan), but also those from Antioch of Pisidia (Geta) and Amphipolis (Macrinus). On this occasion, we present new information that completes the statistical data provided by more recent research.

Cuvinte-cheie: Romula, Dacia Malvensis, săpături arheologice, fortificația centrală, monede romane, monede provinciale

Rezumat: Este prezentat un lot de 58 de monede (56 identificate) din perioada Imperiului roman, descoperite în cursul primelor două decenii de cercetări sistematice în situl de la Romula, capitala Daciei Malvensis (anii 1965–1985). Exceptând un nummus din secolul IV, monedele aparțin epocii Principatului. Cele mai multe au fost descoperite în timpul săpăturilor arheologice din fortificația centrală, iar 12 piese (ași romani și assaria grecești) au fost descoperite în context funerar, în necropolele din nordul și sud-estul așezării. Aproape jumătate dintre monede au fost serios afectate de ardere, flanul fiind parțial topit și uneori acoperit de diferite depuneri organice sau minerale. În afara celor care au suferit urmări ale incendiilor, cele găsite în morminte de incinerare au fost, foarte probabil, arse odată cu corpurile defuncților. Ca structură, monedele imperiale, între care cele mai numeroase sunt denarii, depășesc cu mult, numeric și valoric, monedele provinciale, acestea fiind de regulă mijloace de facilitare a tranzacțiilor mărunte, depuneri funerare etc. Emisiunile se succed cronologic între domniile lui Vespasian și Filip Arabul. Cel mai bine documentată este perioada Antoninilor, dar din punct de vedere al raportului dintre numărul de monede intrate pe piața orașului și numărul de ani, cel mai bine situată este perioada 235–249, ultimii ani de prosperitate înainte de distrugerile „războiului scitic”. Ca rarități numismatice menționăm în special moneda din Tabae, Caria (Traian), dar și cele din Antiochia Pisidiei (Geta) și Amphipolis (Macrinus). Cu acest prilej aducem informații suplimentare care completează datele statistice oferite de cercetările mai recente.

Prezentăm în cele ce urmează un lot de monede din perioada antichității romane, descoperite în cursul cercetărilor arheologice din situl de la Romula, aflat astăzi pe teritoriul satului Reșca, com. Dobrosloveni, jud. Olt. Piese se află în colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, inv. T 143 și constituie un important supliment de informație din perioada puțin cunoscută numismatică a primelor campanii de săpături, o secvență reprezentativă pentru centrul urban, militar și civil Romula-Malva, care primise din anii 168–169 rangul de capitală a Daciei Malvensis, respectiv statutele de *municipium* și *colonia* sub domniile lui Hadrian și Septimius Severus¹. Orașul cu suburbiile și necropolele sale, suprapus astăzi în mare parte de locuirea modernă, se întindea pe o suprafață impresionantă², din care a putut fi cercetată doar o mică

parte, cu rezultate spectaculoase și un material arheologic bogat și variat³. Numeroase monede și artefacte din epoca romană au fost donate de sau achiziționate de la localnici și pasionați de antichități, acestea provenind din gospodării și terenuri în proprietate privată sau din împrejurimile satului actual și adăugându-se statisticii

³ Cercetările sistematice au început aici în 1965 sub conducerea lui Dumitru Tudor și s-au concentrat cu deosebire în fortificația centrală, necropola tumulară de sud, respectiv sectorul nordic al orașului roman, cu atelierele de producție ceramică și necropola nordică. Au continuat cu intensitate variabilă din cauza condițiilor logistice, însă până spre sfârșitul anilor 1990 fuseseră identificate peste 20 de cuptoare de ars vase ceramice și cercetate zeci de morminte, clădiri romane, o *villa suburbana*, fiind recoltat un material deosebit de bogat. Reluate în 2003 după ani de pauză, cercetările au intrat un deceniu mai târziu într-o etapă nouă, fiind realizate cu mijloace moderne și un colectiv mult lărgit, prin implicarea autorităților locale și cu colaborarea mai multor instituții de profil, între care Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” unde, începând din 2018, este prelucrat materialul numismatic; Negru, Schuster 2016, p. 8; Negru et alii 2022, p. 6–7.

¹ Tudor 1978, p. 159, 189–191.

² Peste 300 hectare, conform calculelor recente; Negru, Schuster 2016, p. 8.

descoperirilor arheologice⁴. Pentru primele decenii de cercetări sistematice la Romula, literatura de specialitate conține de regulă doar referiri generale la monede descoperite în sit, mai ales când acestea servesc ca repere cronologice, foarte puține piese fiind publicate exhaustiv⁵. La nivelul anilor 2010–2011, totalul monedelor publicate provenind din situl malvens nu depășea 54 exemplare⁶. Eșantionul descoperirilor monetare avea să cunoască ulterior o creștere spectaculoasă, în deceniul 2013–2023 numărul monedelor izolate depășind 250 de exemplare (identificate)⁷, la care se adaugă un mic depozit monetar⁸.

Monedele prezentate mai jos, în număr de 58, dintre care s-au putut identifica 56, sunt inedite. Gheorghe Poenaru Bordea, din 1993 participant la săpături, căruia i se datorează prima publicare completă a unui lot din primele campanii arheologice de la Romula⁹, intenționase să le integreze în eșantionul general pentru redactarea unei lucrări mai complexe privind circulația monetară în acest oraș roman¹⁰, după ce realizase studiile privitoare la centrele urbane de la Sucidava¹¹ și Dierna¹². Din nefericire, timpul, prea scurt pentru atât de numeroase realizări în domeniu, precum și starea sănătății, nu i-au mai permis marelui numismat să realizeze acest proiect.

Potrivit datelor aflate pe plicurile originale, piesele au fost recoltate în cursul campaniilor de săpături din anii 1965 (1 ex.¹³), 1966 (6 ex.), 1968 (2 ex.), 1969 (4 ex.), 1970 (22 ex.), 1971 (10 ex.), 1973 (4 ex.) și 1985 (5 ex.), pentru

alte patru monede anul nefiind specificat¹⁴. Majoritatea lor (42 ex.; circa 81%) provin din secțiunile cercetărilor de la fortificația centrală sau prelungiri ale acestora, în efortul de a fixa limitele și corelația elementelor sistemului defensiv. Cercetările acelor ani stabileau o primă fază de construcție a acesteia (post 106) cu val și șanț de pământ, care ulterior (a doua jumătate a secolului II–începutul secolului III) a fost înconjurată cu un zid de cărămidă¹⁵. Temelia acestuia cobora până aproape de fundul vechiului șanț de apărare, devenit, la momentul amenajării, „o imensă groapă în care s-au strâns materiale din secolul II e.n.”¹⁶ Fortificația centrală și-ar fi păstrat rolul defensiv cel puțin până la edificarea zidului de incintă al întregului oraș, în anul 248¹⁷. Cele mai multe monede din lot (22 ex.; circa 38%) au fost descoperite în campania 1970 – an în care a fost cercetată cu deosebire poarta de pe latura estică a fortificației – și în campania 1971 (10 ex.). Unicul antoninian al lotului (nr. 55) a fost găsit în 1970 în „clădirea cu hipocaust”. Din necropolele plane de la nord și est provin 12 piese monetare (20,6%), dintre care șase¹⁸ reprezentând o mică parte a celor 43 ex. furnizate de săpăturile din 1966¹⁹, una din 1969²⁰ și alte cinci din 1970²¹. Trebuie adăugat că, pentru rolul de „obol al lui Charon”, erau folosite de regulă monede cu valoare mai redusă, precum așii romani și piesele provinciale echivalente (*assaria*), alături de inventarul sărac al depunerilor din necropolele plane de la Romula acest aspect confirmând că acestea din urmă erau utilizate de populația de rând²². Conform catalogului de mai jos, în mormintele cercetate în 1966 au fost găsite un as, patru piese de 1 assarion bătute la Nicaea și o alta de etalon apropiat, bătută la Amphipolis, iar în cele săpate în 1970, patru ași și un „dupondius sau as”²³.

Starea de conservare a materialului este cea specifică în general centrelor urbane și în special celor cu administrație militară, care au cunoscut mai frecvent incendii și alte distrugerii urmate de nivelări și refaceri. În consecință, numeroase piese – aproape jumătate din lot – sunt afectate de ardere, cu suprafața mai mult sau mai puțin topită sau acoperită de zgura sau crusta rezultată în urma arderii materiilor organice și depunerilor minerale. În ceea ce privește monedele cu rol de inventar funerar, printre cele mai deteriorate de acțiunea focului, se poate admite că au suferit un tratament intenționat, în contextul practicii incinerării „pe loc” a defuncților, constatată atât în cazul

⁴ Mitrea 1963, p. 596, nr. 37; Mitrea 1969, p. 548–549, nr. 54–55; Smaranda 1992, p. 273–274; Petac, Blaskó 2002; Petac 2002; Gramaticu 2003, p. 409–410.

⁵ Cu excepția lotului 1975 (vezi mai jos nota 9), au mai fost publicate detalii monede din anii 1983 (Petac, Blaskó 2002) și 2006 (Petac, Negru 2007).

⁶ Petac 2011, p. 71, nota 11; p. 83, nota 57.

⁷ Din care au fost publicate până acum, în seria de rapoarte arheologice *Romula*, 92 monede (73 identificate): Petac 2016 (campania 2015); Petac, Negru 2022 (campania 2013); Isvoranu 2024 (campania 2017); 48 monede descoperite în perioada 2013–2018 au fost publicate (cu ilustrație, specificarea nominalului și condițiilor de descoperire) în catalogul expoziției *Romula: Negru et alii* 2022, p. 47–63, nr. 73–120.

⁸ Alcătuit din monede din bronz de la Traian și Hadrian; un alt mic potențial depozit, format din cinci denari, fusese semnalat la Popilian *et alii* 1980, p. 326. Importanța deosebită a centrului urban, devenit capitala provinciei, rezidă și din informația despre un tezaur de dimensiuni foarte mari (circa 8000 de denari) descoperit aici, cu plauzibil rol de trezorerie a unui oraș sau a unei armate, oferită de C. Bolliac în *Trompeta Carpaților* din 1869; Petac 2011, p. 39, cu bibliografia la nota 134, p. 40.

⁹ Poenaru Bordea, Zahariade 1980, p. 112–117; aici erau publicate monedele recoltate în anul 1975, dar se făcea referire și la descoperiri anterioare, între care am putut recunoaște (p. 116, notele 47–49) monedele nr. 28 (Pautalia: Faustina II), 49 (Nicaea: Gordian III) și 54 (Bizya: Filip Arabul) din catalogul nostru, semnalate anterior la Mitrea 1963, p. 596, nr. 37; Mitrea 1969, p. 548, nr. 54; Mitrea 1969, p. 549, nr. 55 (cu date tehnice).

¹⁰ Poenaru Bordea, Zahariade 1980, p. 112, 114.

¹¹ Poenaru Bordea 1975, completat și extins ulterior la Poenaru Bordea 1998.

¹² Chițescu, Poenaru Bordea 1983.

¹³ Moneda nr. 32 nu a fost descoperită în săpătură, ci „donată de un locuitor din Reșca”, în anul primei campanii de cercetări sistematice din situl malvens.

¹⁴ Nu este exclus ca acestea să fi provenit tot din descoperiri fortuite în localitatea Reșca.

¹⁵ Poenaru Bordea, Vlădescu 1976, p. 4.

¹⁶ Vlădescu, Poenaru Bordea 1977, p. 20.

¹⁷ Poenaru Bordea, Vlădescu 1976, p. 14.

¹⁸ Nr. 13 („mormânt de incinerare distrus”), 39 (M 62), 43 („M 30, pe fundul gropii”), 44 („S I lărgire”), 47 („casetă, sub cărămidă”) și 49 („sub M 30 și M 54”).

¹⁹ Mitrea 1968, p. 456, nr. 71.

²⁰ Nr. 36 („în zona tăiată a lui M 176”).

²¹ Nr. 4, 5, 16, 22, 23, găsite în mormintele 203, 205 (3 ex.) și 207; Mitrea 1972, p. 371, nr. 81.

²² Tudor 1978, p. 196–197.

²³ A se vedea notele 18 și 21; pentru utilizarea frecventă a monedelor mici din Nicaea ca inventar funerar, Poenaru Bordea 1998, p. 70.

necropolei plane de incinerare din nordul sitului²⁴, cât și în cazul celei sud-estice²⁵.

Încadrarea cronologică variază de la foarte precisă, conform cataloagelor clasice de referință, la datare largă în cadrul unei dinastii imperiale sau raportare la reforme monetare. Pentru 51 de monede s-a putut stabili emitentul.

CATALOG

Perioada Imperiului roman timpuriu (27 a.Chr. – 294 p.Chr.)

Vespasian

1. AE (as) ↓ 10,64 g; 26,9×25,8 mm; patină verde.
Av. IMP CAESAR VESP A[VG COS . . .]; cap laureat spre dreapta.
Rv. S – C în câmp; Spes spre stânga, ținând floare și un fald al veșmântului.
Cf. RIC, II², p. 118, nr. 823, Roma, anul 75 (COS VI), sau p. 123, nr. 894, Roma, anul 76 (COS VII).
1985. □ 2, -0,50 m.

Domitian

2. AR (denar) ↓ 2,99 g; 18,2×17,2 mm.
Av. IMP CAES DOMIT AVG GERM P M TR P XII; cap laureat spre dreapta.
Rv. IMP XXII COS XVI CENS P P P; Minerva spre stânga, ținând fulger și sulită; la picioare, scut.
BMC, II, p. 339, nr. 205, Roma, anii 92–93.
RIC, II, p. 174, nr. 173, Roma, anii 92–93.
1970. S VIII, □ 9, -0,85 m, „în strat”.
Identificare Gh. Poenaru Bordea.

3. OR (dupondius) 10,43 g; 27,1×26,1 mm; extrem de uzată, mici depuneri pe avers.
Av. IMP . . .; cap cu coroană radiată spre dreapta.
Rv. Ilizibil.
Anii 81–96.
1985. □ 4, -0,20 m.

Nerva

4. AE (as) ↗ 8,46 g; 26,1×25,1 mm; puternic arsă, mare parte din suprafața flanului topită; corodată.
Av. [IMP CAES NER]VA CAESAR AVG P M [TR P] . . .; cap laureat spre dreapta.
Rv. [CONCORDIA – EXERCITVM]; S – [C] în câmp; mâini împreunate ținând acvila legionară pe prova.
Cf. RIC, II, p. 228, nr. 80, Roma, anul 97 (TR P COS III).
1970, necropolă. M 207.

(?) Nerva: Divus Augustus

5. AE (as) 7,15 g; 26,9×25,2 mm; puternic arsă, mare parte din suprafața flanului topită; corodată.
Av. Legendă ilizibilă; cap laureat spre dreapta.
Rv. Ilizibil.
Cf. RIC, II, p. 232, Roma, anul 98.
1970, necropolă. M 205.

Traian

6. OR (dupondius) ↓ 13,23 g; 28×26,1 mm.
Av. IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM P M; cap cu coroană radiată spre dreapta.
Rv. TR POT – COS II P P; S C în exergă; Abundantia șezând spre stânga, ținând sceptru.
RIC, II, p. 272, nr. 385, Roma, anii 98–99.
Hill¹, –; cf. p. 130, emisiunea 4, Roma, anul 99.
1970. S 11, □ 2, -0,60 m.
7. AE (as) ↙ 10,56 g; 28,1×26,4 mm; patină verde; pe avers urmă de lovitură; pe revers depuneri.
Av. IMP CAES NERVAE TRAIANO AVG G[ER] DAC P M TR P COS V P P; cap laureat spre dreapta.
Rv. S P [Q R OPT]IMO [PRINCIPI]; [S] – C în câmp; acvila legionară între două stindarde.
RIC, II, p. 285, nr. 588, Roma, anii 103–111.
Hill¹, p. 135, nr. 224, *decennalia*, Roma, anul 105.
1973. S II NV, □ 13, -1,70 m.
8. OR (sestertius) ↓ 23,64 g; 33,5×32,5 mm; patină verde; mici depuneri pe flan.
Av. [IMP CAES NER TRAI]ANO OP[TIMO AVG] GER [DAC P M TR P COS VI P P]; bust laureat și drapat spre dreapta.
Rv. IMPERATOR VI[II] sau VI[III] / S C în exergă; scenă de aclamație: împăratul șezând, însoțit de doi ofițeri, pe un podium spre dreapta, adresându-se soldaților.
Cf. RIC, II, p. 290, nr. 655–656 (VIII), sau p. 291, nr. 657–658 (VIII), Roma, anii 114–117.
Cf. Hill¹, p. 147, nr. 694 sau 695, Roma, anul 115.
1968. S 2 NS, -1,10 m.
9. OR (dupondius) 9,98 g; 26,2 mm; puternic arsă, mare parte din suprafața flanului topită.
Av. [. . .]AVG GER DAC [. . .]; cap cu coroană radiată spre dreapta.
Rv. Ilizibil.
Anii circa 103–117.
1970. S 6, □ 4.
10. OR (dupondius) 11,27 g; 27,8×26,8 mm; patină verde.
Av. Legendă ilizibilă; bust (drapat ?) cu coroană radiată spre dreapta.
Rv. Ilizibil.
Anii circa 103–117.
1985. □ 2, -0,50 m.

²⁴ Babeș 1970, p. 177–180.

²⁵ Popilian 1986, p. 98, nota 66.

11. AE ⚭ 6,88 g; 23,4 mm; patină verde și brun-roșcată.

Av. ⚭ [AV KAI TPAI] – ANOC APIC ΓEP ΔA; bust laureat spre dreapta, umărul stâng drapat.

Rv. ⚭ TA[BH] – NQN; Demetra frontal, cu chiton lung și kalathos, ținând cu mâna dreaptă ciorchine de struguri și spice, iar cu mâna stângă sceptru.

Tabae (Caria), anii post 102.

SngCop 5, nr. 559–560, pl. 13.

Cf. RPC III, nr. 2289 (avers): <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2289>;

nr. 2288A (revers): <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2288A>.

1985. □ 4, -0,20 m.

Hadrian**12. AE** (denar subaerat) ↓ 2,31 g; 18,9×17,5 mm; urme de ardere.

Av. HADRIANVS – AVGVSTVS; cap laureat spre dreapta.

Rv. COS – III; Pudicitia cu vâl, spre stânga.

RIC, II, p. 360, nr. 176(c), Roma, anii 125–128.

Hill¹, p. 159, nr. 272, emisiunea 12, Roma, anul 125.

1970. S 7, □ 4, -0,50 m.

13. AE (as) ↓ 11,23 g; 26,8 mm; arsă, corodată.

Av. [HADRI]ANVS – [A]VGVS[T]VS; cap laureat spre dreapta.

Rv. SALVS – AVGVSTI; Salus spre stânga, ținând sceptru și patera din care hrănește șarpele încolăcit pe altar; S – C în câmp; COS III în exergă.

RIC, II, p. 427, nr. 678, Roma, anii 125–128.

Hill¹, p. 159, nr. 277, Roma, anul 126.

1966, necropolă. „Mormânt de incinerare distrus”.

Identificare Gh. Poenaru Bordea.

14. AR (denar) ⚡ 2,95 g; 17,5×16,4 mm; urmă de lovitură pe avers.

Av. HADRIANVS – AVG [COS] III P P; cap spre dreapta.

Rv. VICTOR – IA AVG; Victoria spre dreapta, ținând un fald al veșmântului și ramură cu vârful în jos.

RIC, II, p. 372, nr. 282(a), Roma, anii 134–138.

Hill¹, p. 167, nr. 577, emisiunea 23, Roma, anul 135.

1970. „Caseta C”.

15. AE (dupondius sau as) ↓ 14,63 g; 26,7 mm; depuneri pe flan.

Av. HADRIANVS – AVG COS III P P; bust laureat spre dreapta.

Rv. S – C în câmp; Minerva spre dreapta, aruncând sulița și ținând scut rotund.

RIC, II, p. 444, nr. 827(d), Roma, anii 134–138.

Cf. Hill¹, p. 168, nr. 599 sau 602, *vicennalia* (II), Roma, anul 136.

1973. S III, □ 9, -1,60 m.

16. AE (dupondius sau as) ↓ 12,62 g; 27,4×25,8 mm; arsă, corodată, foarte uzată.

Av. HADRIANVS – AVG COS [III P P]; bust laureat spre dreapta.

Rv. [S] – C în câmp; [DACIA] în exergă; Dacia șezând spre stânga pe o stâncă, ținând *vexillum* și [sabie curbată]; piciorul drept pe glob (?).

RIC, II, p. 447, nr. 849(d), Roma, anii 134–138.

Cf. Hill¹, p. 168–169, nr. 618 sau 622, Roma, anul 136. 1970, necropolă. M 205.

17. AR (denar) ⚭ 2,63 g; 16,9 mm; urme de ardere.

Av. HADRIANVS – AVG COS III P P; bust spre dreapta, umărul stâng drapat.

Rv. SALVS – AVG; Salus spre dreapta, ținând patera din care hrănește șarpele încolăcit pe altar.

RIC, II, p. 371, nr. 267(b), Roma, anii 134–138.

Hill¹, p. 173, nr. 835, emisiunea 26, Roma, anul 137.

1970. S VIII, □ 4, -0,50–0,55 m, „lângă zidul de cărămidă din profilul N”.

Identificare Gh. Poenaru Bordea.

18. AE (dupondius sau as) ↓ 10,43 g; 27,5×25,7 mm; arsă, corodată.

Av. HADRIANVS – AVG COS [III P P]; bust laureat spre dreapta.

Rv. [FORT]V – N[A AVG]; S – C în câmp; Fortuna spre stânga, ținând patera și *cornucopiae*.

RIC, II, p. 443, nr. 812(d), Roma, anii 134–138.

Cf. Hill¹, p. 172, nr. 801 sau 805, emisiunea 25, Roma, anul 137.

1969. S IV, „în partea de SE”.

19. AE (dupondius sau as) ↓ 10,30 g; 27,4×24,9 mm; urme de ardere.

Av. HADRIANVS – AVG COS III [P P]; bust laureat spre dreapta.

Rv. [SALVS] – AVG; S C în exergă; Salus șezând spre stânga, ținând patera din care hrănește șarpele încolăcit pe altar, mâna stângă rezemată de brațul scaunului.

RIC, II, p. 444, nr. 833(a), Roma, anii 134–138.

Cf. Hill¹, p. 176, nr. 948, emisiunea 27, Roma, anul 138. *Passim*.

20. AE (as) 9,45 g; 25,5 mm; puternic arsă, relief aplatizat.

Av. Legendă ilizibilă; cap spre dreapta.

Rv. Ilizibil.

Anii post 125.

1970. S 7, □ 10, -0,40 m.

21. AE (as) 5,27 g; 25,5×22,7 mm; puternic arsă, flan diminuat, relief aplatizat.

Av. Legendă ilizibilă; bust spre dreapta (efigie de dimensiuni reduse).

Rv. Ilizibil.

1970. S 7, □ 2, -0,30 m.

Antoninus Pius**22. AE** (as) ↓ 8,24 g; 26,1×24,7 mm; urme de ardere.

Av. [ANT]ONINVS – AVG [PIVS P P]; cap laureat spre dreapta.

Rv. TR P – OT – COS III; S – C în câmp; Aeternitas spre stânga, cu mâna dreaptă întinsă și cu mâna stângă ținând eșarfa.

Cf. BMC, IV, p. 286, $\mathfrak{f}$, Roma, anii 145–161 (dar COS III).

RIC, III, p. 131, nr. 832a, Roma, anii 145–161.

1970, necropolă. M 205.

Identificare Gh. Poenaru Bordea.

Antoninus Pius: Diva Faustina I

23. AE (as) $\downarrow$ 6,60 g; 24,2 mm; puternic arsă, corodată, suprafața flanului parțial topită.

Av. [DIVA – FAVSTINA]; bust drapat, diademat, spre dreapta.

Rv. [AVGV – S]TA; S – [C] în câmp; Vesta spre stânga, ținând patera deasupra altarului și *palladium*.

Cf. RIC, III, p. 168, nr. 1180, Roma, post 141.

1970, necropolă. M 203, „în sarcofag, pe fund, mijloc”.

Antoninus Pius: Marcus Aurelius Caesar

24. AE (dupondius sau as) $\mathfrak{N}$ 7,82 g; 26,1 $\times$ 23,2 mm; arsă, corodată; depunere neagră pe revers.

Av. [AVRELIVS CAES ANTO]N AVG PII [F]; bust laureat spre dreapta, umăr drapat (?).

Rv. TR POT X – [COS II]; S [C] în exergă; Minerva șezând spre dreapta, cu capul întors, mâna dreaptă ridicată spre cap și mâna stângă ținând sulița.

Cf. BMC, IV, p. 338, $\mathfrak{f}$, Roma, anii 155–156.

Cf. RIC, III, p. 185, nr. 1331, Roma, anii 155–156.

1969. S IV, -0,30 m.

Identificare Gh. Poenaru Bordea.

Faustina II

25. AE (dupondius sau as) $\downarrow$ 10,72 g; 24,9 $\times$ 23,9 mm; patină verde.

Av. [FAVSTI]NAE – [AVG PII AVG FIL]; bust drapat spre dreapta.

Rv. [. . .]; S – [C] în câmp; Pudicitia spre stânga, ținând veșmântul cu ambele mâini.

Cf. RIC, III, p. 194, nr. 1403, Roma, în timpul domniei lui Antoninus Pius.

1985. $\square$ 1, -0,60 m.

26. AE (dupondius sau as) $\downarrow$ 6,78 g; 27 $\times$ 24,5 mm; puternic arsă, porțiuni din flan topite; foarte corodată.

Av. Legendă ilizibilă; ca mai sus.

Rv. [. . .]; S – C în câmp; același tip ca mai sus (?).

1971. S 2 V, $\square$ 17.

27. AE (denar subaerat) $\swarrow$ 2,23 g; 19,8 mm; fragmentară; arsă, flan parțial topit, depuneri masive.

Av. [FAVSTINA] – AV[G]VST[A]; bust drapat spre dreapta.

Rv. [FECVNDIT]AS; Fecunditas spre dreapta, ținând sceptru și copil în brațe.

Cf. RIC, III, p. 269, nr. 677, Roma, în timpul domniei lui Marcus Aurelius, anii c. 161–175.

1970. S 10, -0,30 m.

28. AE $\nearrow$ 5,72 g; 21,8 $\times$ 20 mm; patină verde.

Av. [ΦΑΥΚΤΕ]ΙΝΑ – CEBACTH; bust drapat spre dreapta, părul strâns în coc.

Rv. ΟΥΛΠΙ – ΑC ΠΑΥΤΑΛΙΑC; Athena șezând spre stânga, ținând Nike și suliță (scut rezemat de scaun?). Pautalia (Thracia), în timpul domniei lui Marcus Aurelius, anii c. 161–175.

Vărbănov II, p. 383, nr. 4463.

Cf. RPC IV.1, nr. 8814; <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/8814>.

1971. S 3 V, -0,35 m.

Emitent neprecizat, perioada Marcus Aurelius–Commodus

29. OR 7,31 g; 26,7 $\times$ 21,9 mm; extrem de uzată; două contramărci pe avers.

Av. Legendă ilizibilă; efigie de împărat cu barbă, spre dreapta; în câmp dreapta jos, contramarcă rotundă, diametru circa 5 mm, cu reprezentarea unui delfin (?); în câmp dreapta, contramarcă ovală, cu conținut neprecizat.

Rv. Ilizibil.

Emisiune provincială.

Pentru contramarcă rotundă, cf. Howgego, p. 173, nr. 358, Pergam (pe monedă de la Traian).

1968. S 2 NS, -1,10 m.

30. AE (sestertius) $\nwarrow$ 15,97 g; 30,9 $\times$ 27,6 mm; puternic arsă, corodată.

Av. Legendă ilizibilă; bust spre dreapta.

Rv. Legendă ilizibilă; zeitate neprecizată spre stânga, ținând patera (?).

1969. S VI.

Septimius Severus

31. AR (denar subaerat) $\downarrow$ 2,16 g; 18,8 $\times$ 17,3 mm; urme de ardere.

Av. [IMP CAE L SEP] – SEV PERT AVG; cap laureat spre dreapta.

Rv. [LIBERAL] – AVG COS; Liberalitas spre stânga, ținând numărătoare și *cornucopiae*.

RIC, IV.1, p. 93, nr. 18, Roma, anii 193–194.

Hill², p. 15, nr. 3, emisiunea proclamativă, Roma, anul 193.

1971. S 2 V, $\square$ 5, -0,84 m.

32. AR (denar) $\uparrow$ 2,99 g; 17,6 $\times$ 16,2 mm.

Av. [L SEPT S]EV PERT – AVG IMP IIII; cap laureat spre dreapta.

Rv. P M TR P V COS II P P; Genius spre stânga, ținând spice și patera deasupra altarului.

RIC, IV.1, p. 103, nr. 105, Roma, anul 197.

Hill², p. 15, nr. 286 și 301, emisiunile 16–17, Roma, anul 197.

1965. „Donată de un locuitor din Reșca”.

Identificare Gh. Poenaru Bordea.

33. AR (denar) ↗ 3,65 g; 19,1×17,1 mm.

Av. IMP CAE L SEP SE – V PERT [AVG]; cap laureat spre dreapta.

Rv. VICTORIA – [AVGG]; Victoria spre stânga, ținând cunună și frunză de palmier.

BMC, V, p. 84, nr. 324, atelier incert (Alexandria?), anii 193–?

RIC, IV.1, p. 136, nr. 350H, Alexandria, fără datare.

1971. S 3 V, □ 16, -0,74 m.

Septimius Severus și Caracalla: Iulia Domna

34. AR (denar) ↗ 2,66 g; 17,8×16,3 mm; urme ușoare de ardere.

Av. IVLIA – AVGV[STA]; bust drapat spre dreapta.

Rv. VENVS – [FEL]IX; Venus frontal, cu capul spre stânga, ținând mărul și întinzând veșmântul în zona umărului.

RIC, IV.1, p. 170, nr. 580, Roma, anii 196–211.

Hill², p. 24, nr. 407 și 432, emisiunea 3, Roma, anul 199.

1970. □ 2, „groapă”.

Septimius Severus și Caracalla (Caracalla)

35. AR (denar) ↖ 3,26 g; 20,1×18,6 mm.

Av. ANTONINVS – PIVS AVG; bust laureat și drapat spre dreapta.

Rv. FELICIT – AS AVGG; Felicitas spre stânga, ținând caduceu și *cornucopiae*.

RIC, IV.1, p. 231, nr. 127, Roma, anii 201–206.

Hill², p. 30, nr. 729, emisiunea 15, Roma, anul 205.

1970. „S 11 prelungire”, -0,30 m.

Septimius Severus și Caracalla (Geta Caesar)

36. AE (denar subaerat) ↑ 2,45 g; 19,4×18,2 mm.

Av. P SEPTIMIVS GETA CAES; bust drapat spre dreapta.

Rv. MINERV – SANCT; Minerva spre stânga, rezemată în scut, ținând sulită.

BMC, V, p. 245, II, Roma, anii 203–208.

RIC, IV.1, p. 320, nr. 45, Roma, anii c. 203–208.

1969. S IVB, „în zona tăiată a lui M 178”; -0,50 m.

37. AE ↓ 5,06 g; 22,5 mm; urme ușoare de ardere.

Av. PO SEPT GETAS C; bust drapat spre dreapta.

Rv. ANT – IOCH G – EN COL CA; Pax spre stânga, ținând ramură și *cornucopiae*.

Antiochia (Pisidia).

RPC V.3, nr. 74376, anul c. 205; <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/74376>.

Passim.

Caracalla

38. AE („miez” de denar subaerat) ↗ 2,19 g; 20,4×17,5 mm; arșă, depuneri pe flan, corodată; flan perforat.

Av. AN[TONIN]VS PI[VS AVG . . .]; cap laureat spre dreapta.

Rv. Legendă ilizibilă; zeități spre dreapta ținând cunună (?).

Cf. RIC, IV.1, anii c. 209–212.

1971. S 2 V, □ A, -0,30 m.

Macrinus

39. OR ↗ 5,59 g; 23,7×22,1 mm; batere descentrată; urme de ardere.

Av. [A]V M ONE CEV M [AKPINOC]; bust laureat și cuirasat spre dreapta.

Rv. [AMΦΙΠ]O – ΛΕΙΤΩΝ; Tyche cu kalathos tronând spre stânga, ținând patera.

Amphipolis (Macedonia).

SNG-ANS, *Macedonia I*, nr. 200.

Cf. <https://www.acsearch.info/search.html?id=4776404>.

1966. Necropolă, M 62.

Severus Alexander

40. AR (denar) ↑ 2,91 g; 18,4×17 mm.

Av. IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG; bust laureat și drapat spre dreapta.

Rv. P M TR P II – COS P P; Pax spre stânga, ținând ramură de măslin și sceptru.

RIC, IV.2, p. 73, nr. 40, [Roma], anul 224.

1971. S 1 V, □ 5, -0,57 m.

41. AE (assarion) ↗ 4,03 g; 20,9 mm; urme de ardere.

Av. M AVP CEVH AΛΞΑΝΔΡΟC A; bust laureat, drapat (și cuirasat?) spre dreapta.

Rv. NIKΑ – [IE]ΩΝ; Athena spre stânga, ținând patera și sulită; la picioare, scut.

Nicaea (Bithynia).

Recueil, p. 473, nr. 584; <https://www.acsearch.info/search.html?id=13462841>.

Cf. RPC VI, nr. 3253; <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/3253>.

1970, „caseta C clădire”.

42. AE (assarion) ↓ 4,41 g; 19,9×18,6 mm; arșă, suprafața aversului parțial topită.

Av. [M AYP] CΕΥΗ AΛ[Ε]ΖΑΝΔΡΟC AVΓ; cap laureat, spre dreapta.

Rv. NI – K – AI – E; ΩΝ în exergă; acvila legionară între două stindarde surmontate de cununi.

Nicaea (Bithynia).

Recueil, p. 477, nr. 616 tip gen.

Cf. RPC VI, nr. 3198; <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/3198>.

1970. S 7, □ 2, -0,30 m.

43. AE (assarion) ⚔ 4,85 g; 19,7 mm; arșă, corodată, depuneri pe flan.

Av. M AYP [EY AΛEΞAN]ΔP[O] AVΓ (VΓ în ligatură); bust cu coroană radiată, spre dreapta.

Rv. N – IK – AI – E; ΩN în exergă; trei stindarde, surmontate de cununi.

Nicaea (Bithynia).

Recueil, p. 477, nr. 617 tip gen.

Cf. <https://www.acsearch.info/search.html?id=13127252>.

1966. Necropolă, M 30, „pe fundul gropii”.

44. AE (assarion) ⚔ 3,38 g; 19,7 mm; arșă, corodată, depuneri pe flan.

Av. [M] AYP [EY AΛEΞAN]ΔP[O] AVΓ; ca mai sus.

Rv. Ca mai sus.

Nicaea (Bithynia).

Recueil, p. 477, nr. 617 tip gen.

Cf. RPC VI, nr. 3260; <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/3260>.

1966, necropolă. „S I lărgire”, □ 2, -0,75 m.

Identificare Gh. Poenaru Bordea.

45. AE (assarion) ⚔ 3,70 g; 20,3×17,9 mm; arșă.

Av. [M] AVP [EY AΛEΞAN]Δ[. . .]; cap (bust ?) laureat, spre dreapta.

Rv. NI – K – A – IE; ΩN în exergă; trei stindarde, surmontate de cununi.

Nicaea (Bithynia).

Recueil, p. 477, nr. 616 tip gen.

Cf. <https://www.acsearch.info/search.html?id=10196033>.

1971. S 2 V.

Severus Alexander: Iulia Mamaea

46. AE (sestertius) ⚔ 9,00 g; 29,1 mm; patină; flan diminuat prin ardere, depuneri.

Av. [IVLIA MAMAEA] – AVGVST[A]; bust diademat spre dreapta.

Rv. VES[TA]; S – [C] în câmp; Vesta spre stânga, ținând *palladium* și sceptru.

RIC, IV.2, p. 127, nr. 708, Roma, fără datare.

1973. S II N-S, □ 15, -0,30 m.

Maximinus I: Maximus Caesar

47. AE (assarion) ⚔ 2,25 g; 19,3 mm; arșă, parțial topită (fragmentară).

Av. [Γ I]OV OVH MAΞ[IM]OC K; bust cuirăsat spre dreapta.

Rv. [N] – IK – AI – E; ΩN în exergă; trei stindarde, surmontate de cununi.

Nicaea (Bithynia).

Recueil, p. 485, nr. 685 var.

Cf. RPC VI, nr. 3340; <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/3340>.

1966. Necropolă, □ 8, „casetă, sub cărămidă”, -0,48 m.

Gordian III

48. AR (denar subaerat) ↑ 2,14 g; 20,4×19,2 mm; fragmentară, puternic arșă, depuneri pe flan.

Av. IMP GORDIA[NVS PIV]S FEL AVΓ; bust laureat, drapat și cuirăsat spre dreapta.

Rv. AETER[NI]TATI AV[G]; Sol frontal, cu capul spre stânga, ținând mâna dreaptă ridicată și globul.

RIC, IV.3, p. 26, nr. 111, Roma, anii 241–243.

Passim.

49. AE (assarion) ⚔ 1,28 g; 21,6 mm; arșă, parțial topită (fragmentară).

Av. M ANT Γ[OPΔIANOC AYΓ]; bust cu coroană radiată, drapat și cuirăsat spre dreapta.

Rv. N – [I – K – A] – I; [EΩN] în exergă; două acvile legionare încadrate de două stindarde surmontate de capricorni.

Nicaea (Bithynia).

Recueil, p. 489, nr. 711 tip gen.

Cf. RPC VII.2, nr. 1966; <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/7.2/1966>.

1966. Necropolă, □ 8, -1,05, „sub M 30 și M 54”.

Identificare Gh. Poenaru Bordea.

Emitent neprecizat, Nicaea (Bithynia), perioada Severus Alexander–Gordian III

50. AE (assarion) ⚔ 2,77 g; 21,2×19,3 mm; fragmentară (ruptă); puternic arșă, corodată.

Av. Legendă ilizibilă; bust laureat spre dreapta.

Rv. N – [IK] – A[I] – E; ΩN în exergă; trei stindarde, surmontate de cununi.

1971. S 2 V, □ 9, -1,20 m.

51. AE (assarion) ↓ 3,37 g; 19,9×17,5 mm; relief aplatizat sub acțiunea arderii.

Av. Legendă ilizibilă; cap sau bust spre dreapta.

Rv. NI – K – AI – E; ΩN în exergă; trei stindarde, surmontate de cununi.

1970. S 11, □ 3, -0,30 m.

52. AE (assarion) 2,40 g; 19,5×18,4 mm; relief aplatizat sub acțiunea arderii, depuneri masive pe avers.

Av. Ilizibil.

Rv. Legendă ilizibilă; trei stindarde.

1970. S 7, □ 9, -0,30 m.

Filip Arabul

53. AE ⚔ 19,00 g; 30,6×28,6 mm; patină verde.

Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVΓ; bust laureat, drapat și cuirăsat spre dreapta.

Rv. P M S C – OL VIM; AN V în exergă; Moesia frontal, cu capul spre stânga, încadrat de taur (stânga) și leu. Viminacium (Moesia Superior).

Vărbănov I, p. 48, nr. 132.

RPC VIII, nr. 2396, anul 5 = 244; <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/2396>.

1973. S II N-S, □ 17, -1,20 m.

54. AE √ 15,17 g; 29,1 mm.

Av. AVT K M IOVΛ ΦΙΛΙΠΠΟΣ AVG (VG în ligatură); bust laureat, drapat și cuirasat spre dreapta.

Rv. BIZ – V – HNQN; Apollo nud, frontal, cu capul spre stânga, ținând picioarele încrucișate, patera în mâna dreaptă și mâna stângă asupra unui șarpe încolăcit pe *omphalos* (spre dreapta).

Bizya (Thracia).

Vărbănov II, p. 128, nr. 1503.

Cf. RPC VIII, nr. 48639 (BI – ZV – HNQN); <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/48639>.

Mitrea 1969, p. 549, nr. 55.

Passim.

Filip Arabul: Otacilia Severa

55. AE (antoninian subaerat) ↑ 2,85 g; 23 × 21,2 mm.

Av. OTACIL SEVERA AVG; bust diademat și drapat, în semilună, spre dreapta.

Rv. CONCORDIA AVGG; Concordia așezată spre stânga, ținând patera și *cornucopiae*; în câmp stânga altar.

RIC, IV.3, p. 84, nr. 129, Roma, anii 248–249.

1970. S 7, „clădirea cu hipocaust”.

Monede neprecizate

56. AE 0,90 g; 16,4 mm; fragment (circa 1/3 monedă); arsă, oxidată, flan acoperit cu o crustă.

Denar, a doua jumătate a secolului II–începutul secolului III.

1971. S 1 P, caseta α, -0,15 m.

57. AE 3,12 g; 17,3 mm; arsă, foarte poroasă; turnată?

Denar (?), a doua jumătate a secolului II–începutul secolului III.

1971. S 3 V, □ 14, -0,34 m.

Perioada Imperiului roman târziu (294–498)

Constantin I

58. AE (nummus) ↓ 2,46 g; 18,3 × 16,9 mm.

Tip Gloria Exercitus (două stindarde); CONSA în exergă. LRBC, I, nr. 1005, perioada II, anii 330–335.

RIC, VII, p. 579, nr. 59, anii 330–333.

1970. S 9, □ 11, -0,85 m.

Dintre cele 58 de monede catalogate, 57 datează din perioada secolelor I–III, reprezentând un interval de peste un secol și jumătate, cuprins între domniile lui Vespasian și Filip Arabul. Cea mai târzie piesă, un *nummus* constantinian, atestă urme de locuire cu mult ulterioare încetării funcționării centrului urban și fortificațiilor sale,

marcând poate o revenire vremelnică a controlului roman în zonă în timpul lui Constantin cel Mare²⁶. Lotul debutează cu emisiuni din timpul Flaviilor, care alcătuiau o parte importantă a numerarului în circulație în teritoriile romane mai ales în prima decadă a domniei lui Traian, implicit în perioada „războaielor dacice”²⁷. Statistica descoperirilor mai recente de la Romula include și monede mai vechi decât perioada lui Vespasian, unele chiar relicte²⁸, aflate încă în uz la momentul pătrunderii în zonă, însoțind emisiuni curente, aspect constat și în alte situri ale Olteniei romane. Este evident însă că o circulație monetară de tip roman s-a conturat la un oarecare interval după cucerirea traiană²⁹.

Între emisiunile Principatului (precizate), ponderea celor imperiale este evidentă: 38 ex. (69%), față de doar 17 provinciale. Ca specii monetare romane, s-au identificat 13 denari, un antoninian, trei sesterți, patru dupondii și nouă ași, respectiv șapte piese din categoria incertă „dupondius sau as”³⁰. Între cele din sistemul provincial predomină piesele mici și mijlocii – 15 monede, față de doar două exemplare de nominal mare. Ponderea monedelor mărunte se datorează emisiunilor din Nicaea, descoperite în număr mare în capitala și în celelalte orașe și fortificații ale Daciei Malvensis³¹, care constituie și în lotul de față peste 18% din totalul monedelor și circa 60% dintre cele provinciale. Alături de monetăria bithyniană mai sunt atestate centrele emitente micrasiatice Tabae din Caria și Antiochia din Pisidia (Lycia-Pamphylia), respectiv centrele sud-dunărene Bizya și Pautalia din Thracia și Amphipolis din Macedonia.

Conform statisticii de mai jos (Tabelul 1), coeficienții reprezentând frecvența pătrunderii monedei curente în situl malvens raportat la numărul de ani ai perioadei de referință cresc progresiv, cea mai intensă perioadă de

²⁶ Tudor 1978, p. 194; Poenaru Bordea, Zahariade 1980, p. 117; Negru et alii 2020, p. 4–5, 10. Nu este vorba de revenirea unei circulații monetare propriu-zise în secolul IV în afara centrelor militare de pe *limes*-ul dunărean, monedele de metal comun din hinterland marcând în special circulația persoanelor sau cel mult un „mic comerț” specific zonelor de frontieră; v. și Popilian 1974, p. 76 (Slăveni).

²⁷ Loturile de monede imperiale publicate de la Dierna și Sucidava încep, de asemenea, la Vespasian; Chițescu, Poenaru Bordea 1983, p. 170, nr. 11; Poenaru Bordea 1975, p. 69, nr. 1; Poenaru Bordea 1998, p. 42, nr. 23–26.

²⁸ Deflația menținută de împărații iulio-claudieni a permis supraviețuirea în circulație a unor monede de la începuturile Imperiului, din epoca augustană sau contramarcate pentru prima dată în această perioadă, ceea ce indică o vechime chiar mai mare; pentru Romula: Petac, Blaskó 2002, în special p. 57–58 (Augustus); Petac 2016, p. 65, nr. 1, p. 68 (Augustus); Petac, Negru 2022, p. 187, nr. 959 (Claudius I); Negru 2023, p. 10 (Nero); pentru Dierna: Chițescu, Poenaru Bordea 1983, p. 170, nr. 10–11 (M. Antonius pentru legiuni); pentru Slăveni: Popilian 1974, p. 75, nota 6 (M. Antonius pentru legiuni, Claudius I, Nero).

²⁹ Poenaru Bordea, Zahariade 1980, p. 116.

³⁰ Speciile monetare mijlocii din metal comun din perioada Hadrian–Marcus Aurelius au diametru asemănător, dupondii fiind ușor superiori ponderal, confecționați (nu întotdeauna) din *orichalcum*, iar efigia împăratului este redată cu coroană radiată; când monedele sunt deteriorate, standardul ponderal diminuat și mai cu seamă când este vorba de emisiuni pentru cezari sau împărăteșe, diferența dintre dupondii și ași este dificil de realizat.

³¹ Petac 2011, p. 107–108 (Dierna, Drobeta), 113 (Romula); Poenaru Bordea 1998, p. 69–70, nota 194 (Sucidava).

Perioada	Nr. monede	%	Nr. ani	Monede imperiale					Monede provinciale	Coeficienți monede/ani (% din total)
				AR	Sest.	Dp	As	Dp. sau as		
Flavii	3	5,45	28	1	-	1	1	-	-	0,1 (7,14 %)
Antonini	27	49,09	96	4	2	3	8	7	3	0,28 (20 %)
Severi	16	29,09	42	8	1	-	-	-	7	0,38 (27,14 %)
235-249	9	16,36	14	2	-	-	-	-	4	0,64 (45,71 %)
TOTAL	55	-	180	15	3	4	9	7	14	1,4

Tabelul 1. Situația generală a numerarului din secolele I–III în lotul monetar descoperit la Romula între 1965–1985.

Table 1. General statistics of the coins from the 1st–3rd centuries in the batch discovered at Romula between 1965–1985.

circulație monetară corespunzând ultimelor decenii din viața orașului. Deși perioada antonină a furnizat cele mai multe monede (27), are totodată cea mai mare întindere cronologică (96 ani), astfel încât coeficientul monede / ani este doar al treilea din ierarhie, pe de altă parte, cele doar nouă monede ale intervalului 235–249 (14 ani) reprezintă cel mai mare indicator al aprovizionării cu numerar nou. Deși majoritatea emisiunilor au analogii în descoperirile mai recente de la Romula, există câteva noutăți sau rarități numismatice ce se cuvin menționate. Cea mai importantă este fără îndoială moneda din Tabae (nr. 11) cu efigia lui Traian tânăr și titlul „Dacicus”, adoptat înainte de asumarea celui de-al V-lea consulat în anul 103, o prezență exotică pentru zona carpato-balcanică³², reprezentând totodată cea mai timpurie emisiune provincială înregistrată în acest sit. În continuare observăm că majoritatea monedelor de la Hadrian datează din ultimii ani ai domniei, post 134. Mai relevantă pentru perioada Marcus Aurelius, emisiunea de la Pautalia cu efigia Faustinei II (nr. 28), descoperită în săpăturile din 1971, își găsește analogie într-o colecție particulară constituită la Reșca, ce fusese menționată într-o cronică din revista Dacia³³. Epocii Antoninilor îi aparține și o monedă interesantă, deși extrem de uzată, pe avers cu două contramărci, dintre care una pare a reprezenta un delfin, cu potențiale analogii în vestul Asiei Minor (nr. 29). Majoritatea monedelor casei lui Septimius Severus sunt denari ante 209, între care o emisiune din Alexandria (nr. 33), de remarcat fiind și o monedă cu efigia lui Geta

Caesar bătută în Antiochia Pisidiei, din păcate fără context de descoperire (nr. 37). Dosarul monedelor mai rare continuă cu singura emisiune de la Amphipolis din perioada uzurpării lui Macrinus (nr. 39). O specie monetară mai puțin întâlnită în această perioadă constituie și sesterțul cu efigia Iuliei Mamaea (nr. 46). Dintre cele zece monede de 1 assarion bătute la Nicaea – între care patru descoperite în context funerar – sunt de menționat cea de tip Athena, mai puțin frecventă în descoperiri (nr. 41) și o variantă mai rară de avers a tipului majoritar cu stindarde (nr. 43), ambele cu efigia lui Severus Alexander, respectiv un exemplar bătut în vremea lui Maximin I pentru Maximus, slab conservat, tot de acest tip (nr. 47). Grupul monedelor din epoca Principatului se încheie cu emisiuni din timpul domniei lui Filip Arabul, perioada ultimei fortificări a Romulei: o piesă de etalonul sesterților bătută la Viminacium în al cincilea an de la fondarea monetăriei (244) (nr. 53); moneda de flan mare, emisiune din Bizya (Thracia), citată în mai multe rânduri în literatura de specialitate³⁴ și publicată exhaustiv cu acest prilej (nr. 54); un antoninian subaerat cu efigia Otaciliei Severa, din anii sfârșitului domniei (nr. 55).

BIBLIOGRAFIE

- Babeș 1970 – M. Babeș, *Zu den Bestattungsarten im nördlichen Flachgräberfeld von Romula. Ein Beitrag zur Grabtypologie des Römischen Daziens*, Dacia NS 14, p. 167–206.
- Chițescu, Poenaru Bordea 1983 – M. Chițescu, Gh. Poenaru Bordea, *Contribuții la istoria Diernei în lumina descoperirilor monetare din săpăturile arheologice din 1967*, BSNR 75–76 (1981–1982), p. 169–208.
- Gramaticu 2003 – S. Gramaticu, *Informații numismatice*, BSNR 92–97 (1998–2003), p. 407–413.

³² Din cunoștințele noastre, această monetărie nu figurează în statisticile descoperirilor monetare de la nord de Dunăre; poate fi un indiciu în plus în privința diversității și amplitudinii relațiilor comerciale ale orașului, într-un moment totuși anterior perioadei sale de apogeu, dacă nu cumva moneda a ajuns aici în contextul întoarcerii trupelor din campania parthică a lui Traian.

³³ Mitrea 1963, p. 596, nr. 37.

³⁴ Mitrea 1969, p. 549, nr. 55; Poenaru Bordea, Zahariade 1980, p. 116; Petac 2002, p. 260; Petac 2011, p. 113.

- Isvoranu 2024 – Th. Isvoranu, *Monedele descoperite la Romula în campania din anul 2017*, în: M. Negru, C. Schuster (eds.), *Romula: Seria Rapoarte Arheologice, III, Raport privind cercetările arheologice din anul 2017*, Târgoviște, p. 97–103; 198–204; pl. 32–33.
- Mitrea 1963 – B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, Dacia NS 7, 1963, p. 589–599.
- Mitrea 1968 – B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, Dacia NS 12, 1968, p. 445–459.
- Mitrea 1969 – B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, Dacia NS 13, 1969, p. 539–552.
- Mitrea 1972 – B. Mitrea, *Découvertes de monnaies antiques et byzantines dans la République Socialiste de Roumanie*. XV, Dacia NS 16, 1972, p. 359–374.
- Negru 2023 – M. Negru, *Some considerations concerning the beginnings of Roman life at Romula*, AnUCraiova, an 28, nr. 2(44), p. 7–26.
- Negru, Schuster 2016 – M. Negru, C. Schuster, *Romula: Seria Rapoarte Arheologice, I, Raport privind cercetările arheologice sistematice din anul 2015*, Târgoviște, cap. I, *Introducere*, p. 7–12.
- Negru et alii 2020 – M. Negru, P. Gherghe, L. Amon, *Considerations regarding the phases of evolution of the Roman town of Romula, in light of archaeological research at the Central Fortification (2013–2018)*, AnUCraiova, an 25, nr. 2(38), p. 1–12.
- Negru et alii 2022 – M. Negru, C. Schuster, F. Ciulavu, M. Bleoancă (eds.), *Romula. Rezultatele cercetărilor arheologice din perioada 2013–2018*, catalog de expoziție, Cluj-Napoca, nr. 73–120.
- Petac 2002 – E. Petac, *Monede romane și grecești imperiale descoperite la Reșca (com. Dobrosloveni, jud. Olt)*, BSNR 90–91 (1996–1997), p. 259–262.
- Petac 2011 – E. Petac, *Aspecte ale circulației monetare în Dacia Romană (106–275 p.Chr.)*, Wetteren, 2011.
- Petac 2016 – E. Petac, *Monedele descoperite la Romula în campania anului 2015. Notă preliminară*, în: M. Negru, C. Schuster (eds.), *Romula: Seria Rapoarte Arheologice, I, Raport privind cercetările arheologice sistematice din anul 2015*, Târgoviște, p. 65–69.
- Petac, Blaskó 2002 – E. Petac, M. Blaskó, *Monede romane imperiale și coloniale provenind de la Reșca (com. Dobrosloveni, jud. Olt)*, BSNR 90–91 (1996–1997), p. 55–61.
- Petac, Negru 2007 – E. Petac, M. Negru, *Monede descoperite la Romula în campania anului 2006*, în: *Simpozion Chișinău 2004*, București, 2007, p. 149–154.
- Petac, Negru 2022 – E. Petac, M. Negru, II.7, *Monede romane*, în: M. Negru, Șt.-E. Gămureac, P. Gherghe, L. Amon, C.-E. Ștefan, V. Petac, S. Ene, *Romula: Seria Rapoarte Arheologice, II, Raport privind cercetările arheologice din anul 2013*, Cluj-Napoca, p. 186–187.
- Poenaru Bordea 1975 – Gh. Poenaru Bordea, *Descoperirile monetare din cetățuia romano-bizantină de la Sucidava, cu specială privire asupra perioadei 260–328. Campaniile 1966–1971*, SCN 6, 1975, p. 69–106.
- Poenaru Bordea 1998 – Gh. Poenaru Bordea, *Monede din vremea Imperiului roman din colecția școlii din cartierul Celeiu al orașului Corabia, jud. Olt*, SCN 12, 1997, p. 41–81.
- Poenaru Bordea, Vlădescu 1976 – Gh. Poenaru Bordea, C. M. Vlădescu, *Fortificația centrală de la Romula*, SMMIM 9, 1976, p. 3–15.
- Poenaru Bordea, Zahariade 1980 – Gh. Poenaru Bordea, M. Zahariade, *Noi materiale arheologice din Romula*, SMMIM 13, 1980, p. 106–121.
- Popilian 1974 – Gh. Popilian, *Aspecte ale circulației monetare în castrul și așezarea romană de la Slăveni, Oltenia 1*, 1974, p. 75–82.
- Popilian 1986 – Gh. Popilian, *Câteva considerații asupra necropolei de sud-est a Romulei*, AO 5, 1986, p. 89–99.
- Popilian et alii 1980 – Gh. Popilian, Șt. Chițu, M. Vasilescu, *Săpăturile arheologice de la Romula*, MCA 15, 1980, Brașov, p. 324–326.
- Smaranda 1992 – A. Smaranda, *Monede din epoca romană descoperite la Tomis și Romula*, BSNR 80–85 (1986–1991), p. 271–274.
- Tudor 1978 – D. Tudor, *Oltenia romană*, ediția a IV-a, București.
- Vlădescu, Poenaru Bordea 1977 – C. M. Vlădescu, Gh. Poenaru Bordea, *Complexul de fortificații de la Romula în cadrul sistemului defensiv roman de pe Limes Alutanus*, SMMIM 10, 1977, p. 17–24.

Planşa I. Monede din epoca romană imperială descoperite la Romula.

Plate I. Coins from the Imperial Roman age discovered at Romula.

Planșa II. Monede din epoca romană imperială descoperite la Romula.

Plate II. Coins from the Imperial Roman age discovered at Romula.

Planșa III. Monede din epoca romană imperială descoperite la Romula.

Plate III. Coins from the Imperial Roman age discovered at Romula.

Planșa IV. Monede din epoca romană imperială descoperite la Romula.

Plate IV. Coins from the Imperial Roman age discovered at Romula.

ABREVIERI / ABRÉVIATIONS / ABBREVIATIONS

AAC – Acta Archaeologica Carpatica, Kraków
ACMI – Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice, București
ACMIT – Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice, Secțiunea pentru Transilvania, Cluj
ActaArchHung – Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest
ActaMM – Acta Moldaviae Meridionalis, Vaslui
ActaMN – Acta Musei Napocensis, Cluj
ActaMP – Acta Musei Porolissensis, Zalău
ActaMT – Acta Musei Tutovens, Bârlad
AIGR – Anuarul Institutului Geologic al României, București
AJPA – American Journal of Physical Anthropology
Alt-Thüringen – Alt-Thüringen : Jahresschrift des Museums für Ur- und Frühgeschichte Thüringens
Aluta – Aluta. Revista Muzeului Național Secuiesc Sfântu Gheorghe
Anatolia Antiqua – Anatolia Antiqua. Revue internationale d'archéologie anatolienne. Institut Français d'Etudes anatoliennes d'Istanbul
Anatolica – Anatolica. The Netherlands Institute for the Near East in Leiden
AnB – Analele Banatului, Muzeul Banatului, Timișoara
AncNearEastSt – Ancient Near Eastern Studies, Leuven, Belgia
Angustia – Angustia. Arheologie, Etnografie, Sfântu Gheorghe
Anmed – Anmed. Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, Antalya, Turcia
Antiquity – Antiquity. A Quarterly Review of Archaeology, University of York
AnUCraiova – Analele Universității din Craiova, Craiova (seria Istorie)
AO – Arhivele Olteniei
Apulum – Acta Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia
Archaeol Anthropol Sci – Archaeological and Anthropological Sciences
ArchBulg – Archaeologia Bulgarica, Sofia
ArchÉrt – Archaeológiai Értesítő, Budapest
ArchHung – Archaeologia Hungarica, Acta Archaeologica Musei Nationalis Hungarici, Budapest
Area – Area. Royal Geographical Society, London
Argesis – Argesis. Muzeul Județean Argeș. Pitești
ArhDIUkrajn – Arheologija i Danija Istorija Ukraini, Institut Arheologij NAN Ukrainj, Kijv
ArheologijaKiiv – Arheologija. Nacional'na akademija nauk Ukraini. Institut arheologii, Kiev
ArheologijaSSSR – Arheologija SSSR. Svod Archeologičeskih Istočnikov, Moscova
ArhMold – Arheologia Moldovei, Iași
ArhPrevMoldova – Arheologia Preventivă în Republica Moldova
BA – Biblioteca de Arheologie, București
BARIntSer – British Archaeological Reports. International Series, Oxford
BCH – Bulletin de Correspondance Hellénique, Athènes-Paris
BCMI – Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice
BerRGK – Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt am Main
BibIstroPontica-A – Biblioteca Istro-Pontica. Seria Arheologie, Tulcea
BibIMemAnt – Bibliotheca Memoriae Antiquitatis, Piatra-Neamț
BibIThrac – Bibliotheca Thracologica, București
BMC – *Coins of the Roman Empire in the British Museum*, Londra; II, *Vespasian to Domitian*, 1930; IV, *Antoninus Pius to Commodus*, 1968; V, *Pertinax to Elagabalus*, 1950 (H. Mattingly)
BMI – Buletinul Monumentelor Istorice
BMJT – Buletinul Muzeului Județean Teleorman, Alexandria
BOR – Biserica Ortodoxă Română
BSA – British School at Athens, Athens
BSNR – Buletinul Societății Numismatice Române, București
BSPF – Bulletin de la Société Préhistorique Française, Paris
BSSC – Buletinul Societății de Științe din Cluj
CA – Cercetări Arheologice. Muzeul Național de Istorie a României, București
Carpica – Carpica. Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău, Bacău

- CCA – Cronica Cercetărilor Arheologice din România, București
- CCDJ – Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, Călărași
- Cerclst – Cercetări Istorice, Muzeul de Istorie a Moldovei, Iași
- Cumidava – Cumidava. Culegere de studii și cercetări. Muzeul de Istorie Brașov
- Current Anthropology – Current Anthropology. University of California, Merced
- Dacia – Dacia (Nouvelle Série). Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Académie Roumaine. Institut d'archéologie « V. Pârvan », Bucarest
- Danubius – Danubius, Revista Muzeului de Istorie Galați
- DHA – Dialogues d'histoire ancienne, Institut des Sciences et Techniques de l'Antiquité
- DissArch – Dissertationes Archaeologicae. Eötvös Loránd University, Budapest
- Documenta Praehistorica – Documenta Praehistorica, University of Ljubljana, Faculty of Arts, Department of Archaeology, Ljubljana
- EphemNap – Ephemeris Napocensis. Academia Română, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca
- FolArchPoznan – Folia Praehistorica Posnaniensia, Instytut Archeologii, Poznań
- Germania – Germania. Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt
- Hill¹ – P.V. Hill, *The dating and the arrangement of the undated coins of Rome, A.D. 98–148*, Londra, 1970
- Hill² – P.V. Hill, *The coinage of Septimius Severus and his family of the mint of Rome, A.D. 193–217*, Londra, 1964
- HOMO – HOMO. Journal of Comparative Human Biology, Stuttgart
- Howgego – C. J. Howgego, *Greek Imperial Countermarks. Studies in the provincial coinage of the Roman empire*, Londra, 1985
- Human Evolution – Human Evolution, International Institute for Humankind Studies and University of Florence
- IJO – International Journal of Osteoarchaeology
- Istros – Istros, Muzeul Brăilei, Brăila
- JAMÉ – A nyíregyházi Jós András Múzeum Évkönyve
- JAnat – Journal of Anatomy
- JAS – Journal of Archaeological Science
- JDAI – Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts, Deutsches Archäologisches Institut, Berlin
- JFS – Journal of Forensic Sciences
- JHE – Journal of Human Evolution
- JRA – Journal of Roman Archaeology
- JRGZM – Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz, Mainz
- JRS – The Journal of Roman Studies
- Klio – Klio. Beiträge zur Alten Geschichte, Berlin
- KST – T. C. Kültür Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, I. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara, Mayıs 1979 [Republic of Turkey, General Directorate of Ancient Monuments and Museums, first Turkish annual meeting for the results of excavations, Ankara, May 1979] (1979–2020).
- LRBC, I – *Late Roman Bronze Coinage A.D. 394–498*, Londra, 1965; I, *The Bronze Coinage of the House of Constantine A.D. 324–346* (P.V. Hill, J.P.C. Kent)
- LRCW – Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry
- MAIASP – Materialy po Arheologii i Istorii Antičnogo i Srednevekovogo Pričernomor'ja (Материалы по Археологии и Истории Античного и Средневекового Причерноморья), Nižnevarovsk.
- Marisia – Marisia. Studii și materiale. Arheologie – Istorie – Etnografie, Târgu Mureș
- MCA – Materiale și Cercetări Arheologice, București
- MemAnt – Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
- MHÁS – Magyarország honfoglalás kori és kora Árpád-kori sírleletei, Miskolc–Budapest–Szeged–Szombathely
- Mousaios – Mousaios. Buletinul Științific al Muzeului Județean Buzău
- MPR – I. Barnea, Les monuments paléochrétiens de Roumanie, Sussidi allo studio delle antichità cristiane pubblicati per cura del Pontificio Istituto di archeologia Cristiana 6, Città del Vaticano, 1977
- Musaica – Musaica Archaeologica, Univerzita Komenského v Bratislave, Bratislava
- Olba – Mersin University Publications of the Research Center of Cilician Archaeology, Mersin, Turkey
- Oltenia – Oltenia. Studii și Comunicări, Craiova
- Pallas – Pallas. Revue d'Etudes Antiques, Toulouse
- PATABS – *Production and Trade of Amphorae in the Black Sea*
- PBF – Prähistorische Bronzefunde, Münster
- Peuce – Peuce. Studii și cercetări de istorie și arheologie, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, Tulcea
- Pontica – Pontica. Studii și materiale de istorie, arheologie și muzeografie, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța

- PZ – Prähistorische Zeitschrift, Berlin-Mainz
- Quaternary International – Quaternary International. The Journal of the International Union for Quaternary Research
- RAASI – Revista de Arheologie, Antropologie și Studii Interdisciplinare, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Republica Moldova
- Radiocarbon – An International Journal of Cosmogenic Isotope Research, Cambridge
- RAN – Revue archéologique de Narbonnaise, Montpellier
- RCRF – Rei Cretariae Romanae Fautorum
- Recueil – W.H. Waddington, E. Babelon, Th. Reinach, *Recueil général des monnaies grecques d'Asie Mineure*, I-IV, Paris, 1904–1912
- RevArh – Revista Arheologică, Academia de Științe a Moldovei, Chișinău
- RevMuz – Revista Muzeelor, București
- RGZM – Römisch-Germanisches Zentralmuseums Mainz, Mainz
- RIC – *The Roman Imperial Coinage*, Londra. II, *Vespasian to Hadrian*, 1926; III, *Antoninus Pius to Commodus*, 1930; IV.1, *Pertinax to Geta*, 1968 (H. Mattingly, E.A. Sydenham); IV.2, *Macrinus to Pupienus*, 1938; IV.3, *Gordian III – Uranius Antoninus*, 1949 (H. Mattingly, E.A. Sydenham, C.H.V. Sutherland); VII, *Constantine and Licinius A.D. 313–337*, 1966 (P.M. Bruun)
- RIC, II².1 – I.A. Carradice, T.V. Buttrey, *The Roman Imperial Coinage*, II.1, *Vespasian to Domitian*, Londra, 2007 (ediția a II-a, revizuită)
- RossArch – Rossijskaya Arheologiya. Institut arheologii Rossijskoj akademii nauk, Moskva
- RPC III – M. Amandry, A. Burnett, J. Mairat, *Roman Provincial Coinage*, III, *From Nerva to Hadrian (AD 96–138)*, Londra / Paris, 2015; versiune online https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=3
- RPC IV.1 – V. Heuchert, *Roman Provincial Coinage*, IV.1, *From Antoninus Pius to Commodus (AD 138–192): Cyrenaica to Bithynia-Pontus*, online (2005); https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=4
- RPC V.3 – A. Burnett et alii, *Roman Provincial Coinage*, V.3, *From Pertinax to Macrinus (AD 193–218): Lycia-Pamphylia to Egypt*, online (2024); https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=10
- RPC VI – D. Calomino, A. Burnett, *Roman Provincial Coinage*, VI, *From Elagabalus to Maximinus Thrax (AD 218–238)*, online (2017, 2022); https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=11
- RPC VII.2 – J. Mairat, M.S. Butcher et alii, *Roman Provincial Coinage*, VII.2, *From Gordian I to Gordian III (AD 238–244): all provinces except Asia*, Londra / Paris, 2022; versiune online https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=14
- RPC VIII – J. Mairat et alii, *Roman Provincial Coinage*, VIII, *Philip I (AD 244–249)*, online (2020); https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=15
- SA – Sovetskaja Arheologija, Akademija Nauk SSSR, Institut Arheologii, Moskva
- SAA – Studia Antiqua et Archaeologica, Iași
- SCIV(A) – Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București
- SCN – Studii și Cercetări de Numismatică, București
- SEAT – Studien zur Eisenzeitlichen Archäologie Thrakiens, Rahden/Westphalia
- Simpozion Chișinău 2004 – *Simpozion de numismatică organizat cu ocazia comemorării Sfântului Ștefan cel Mare, Domn al Moldovei (1504–2004)*, Chișinău, 29 septembrie – 2 octombrie 2004. *Comunicări, studii și note*, București, 2007.
- ŚląskieSprawArch – Śląskie Sprawozdania Archeologiczne, Wrocław, Polonia
- SMMIM – Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară, București
- SNG-ANS, *Macedonia I – Sylloge Nummorum Graecorum. The Collection of the American Numismatic Society, Part 7, Macedonia I: Cities, Thracio-Macedonian tribes, Paeonian kings*, New York, 1987
- SNGCop 5 – *Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Medals, Danish Royal National Museum*, Copenhaga, 1942–1969 (serie reeditată); V, *Ionia, Caria and Lydia*, West Milford, 1982
- SP – Studii de Preistorie, București
- SprawArch – Sprawozdania Archeologiczne, Warsaw
- StArchBrno – Studia Archaeologica Brunensia, Masaryk University, Brno
- Starinar – Starinar. Arheološki institut Beograd
- StComPitești – Studii și Comunicări, Seria Istorie, Muzeul Județean Argeș, Pitești
- StMatTârguMureș – Studii și Materiale, Târgu Mureș
- StratumPlus – Stratum Plus, Școala Superioară de Antropologie, Chișinău, St Petersburg, București
- Studia Hercynia – Studia Hercynia. Journal of the Institut of Classical Archaeology, Univerzita Karlova, Cehia
- Studia Praehistorica – National Archaeological Institute with Museum of the Bulgarian Academy of Sciences
- Syria – Syria. Archéologie, art et histoire. Institut Français du Proche-Orient
- Terra Sebus – Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis, Anuarul Muzeului Municipal „Ioan Raica”, Sebeș
- Th-D – Thraco-Dacica, București

Transylvanian Review – Transylvanian Review. Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca

Tyrageia – Tyrageia. Anuarul Muzeului Național de Istorie a Moldovei, Chișinău

UPA – Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie, Bonn

VAH – Varia Archaeologica Hungarica V. Redigit Csanád Bálint. Publicationes Instituti Archaeologici Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest

Valachica – Valachica. Studii și cercetări de istorie și istoria culturii, Complexul Muzeal Național Curtea Domnească Târgoviște

Varia Anatolica – Varia Anatolica. L'Institut Français d'Études Anatoliennes, Istanbul

Vărbănov I – I. Vărbănov, *Greek imperial coins and their values (the local coinage of the Roman Empire)*, I, Dacia, Moesia Superior, Moesia Inferior, Burgas, 2005

Vărbănov II – I. Vărbănov, *Greek imperial coins*, II, Thrace (from Abdera to Pautalia), Burgas, 2005

WorldA – World Archaeology

ZAM – Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters, Bonn

Ziridava – Ziridava. Studia Archaeologica, Arad